

VÁCLAV FRANC HOVOŘÍ S MARCELLOU MARBOE

Nad knihou jsi někdo jiný

Marcellou Marboe, spisovatelkou, čestnou předsedkyní Střediska východočeských spisovatelů a autorkou řady knih pro dospělé i děti, jsem již na pár rozhovorů vedl. Tentokrát bych s ní rád pohovořil o její knize Jsi někdo jiný, která vyšla v loňském roce. Myslím si, že je to kniha zasluhující pozornost, bohužel vzhledem k ne úplně ideální propagaci neprávem zapadla.

V úvodu knihy píšeš: *Abych řekla pravdu, jsem unavená společností. Opotřebovaná. Převrat v hodnotách napáchá víc zla než atomová válka. Jak moc je kniha autobiografická?*

Jak by nebyla autobiografická, když děsivé zprimitivnění a zesobečnění naší společnosti se dotýká úplně každého, tedy i mě? Ano, občas dokonce i sama záměrně vstupuji do děje knihy, stavím se na zadní a zavádím čtenáře do vroucího kotle vlastního životního příběhu, aby bylo jasné, že ani autor příběhu

gaci knihy, která by, za jiných okolností, podle mého názoru měla být v nominacích na Magnesii Literu?

Magnesie Litera pro mě není rozhodně kritériem hodnoty díla. Porota zkušených spisovatelů totiž čte a posuzuje pouze kulturními úředníky doporučené tituly a tenhle román, (ač byl přes všechny peripetie dodán v termínu), potřebné doporučení dostat nemohl.

Každý také ví, že knihy náročné, vyžadující při čtení úsilí, nutně potřebují ke vstupu do života autoritu, která by potenciální čtenáře přesvědčila, že četba není ztrátou času. Žel, takové autority už dlouho bolestně chybí, a pokud jsou, byly odsunuty na vedlejší kolej.

A co se týká zájmu nakladatelství? Odpovím otázkou: Jaký může být v současné záplavě knih, „zájem“ o rukopis nikým nedoporučený, když píš i ti, kteří neumí číst, natož psát, ale jejich tvorba je doprovázena vřelými doporučeními vlivných, v jejichž moci je poskytnout dotace?

V mnohosti rukopisů takto doporučených pak jednotlivost snad-

pobrat. A tak uplývá čas Evropy (O. Funda-Znavená Evropa umírá) a s ním i čas nás Evropanů. Šedivá všednost, lhostejnost, poslušnost a předžvýkaná strava se pro nás stává Osudem.

Vrátím se k tvé knize. Píšeš tam *Jo, kdybychom tenkrát na té Letné dokázali vycítit, kam všechno může směřovat... Představovala sis naši společnost takto před pětaticeti lety? Co nejvíc ti vadí?*

„Cesty mohou být rozličné, ovšem vůli mějme všichni rovnou...“ Taková byla moje představa. Mylná.

Vždycky jsem cítila všechny cesty, které vedou ke štěstí. Jenže v čem vidí štěstí zprimitivnělá duše, je často těžké pochopit. A také těžko takové duši vysvětlit, že štěstím může být i jen stát svobodně proti větru na vrcholu hory a ukusovat ze suchého krajíce.

Kde se stala chyba? Viz: *Copak jsme chtěli tohle? Genderismus, Homosexualismus. Migrace. Rasismus naruby. Sociální inženýrství.*

Foto: Alwna VYKULILOVÁ

nemá šanci rozuzlit či roztnout gordické uzly života, že jeho povinností ale je alespoň na ně upozorňovat.

Ovzduší v zemi se totiž za posledních pětadvacet let radikálně změnilo. Jiný než oficiální názor nemá šanci najít ohlas, protože je okamžitě umlčován. Takovému ovzduší se dříve říkalo totalita, dnes se mu říká demokracie. Vrací se snad „blbá nálada“?

Vlastní názor je čímsi navíc, snaha o jeho uplatnění je nežádoucí. Zpohodlnělá (anebo požadavkům doby nestačící většina) nemá zájem vypracovat si vlastní vztah k životu, takový, který by korespondoval s realitou.

Nechat se bezmyšlenkovitě ohlupovat komercí a konzumovat předžvýkané pravdy, anebo zapřít vlastní identitu, je totiž pohodlnější. Společnost by měla především prostřednictvím kvalitního vzdělávání a umění vytvořit pro lidi takové podmínky, ve kterých by se každý jedinec mohl realizovat jako osobnost myslící a identická, bez nutnosti „být někým jiným“. Ale záleží na tom někomu?

Jak dlouho jsi knihu psala? Psala jsi na první dobrou nebo jsi hodně škrtdla a přepisovala?

Každou svoji knihu píšu celý život. Logicky tedy škrťám i přepisuji, protože život je časoběh, který stále přináší nová poznání. Ani já sama v sobě nemám nic definitivně vyřešené, všechno jsou jen fragmenty čekající na své dokončení. Často cítím vlastní omezenost, kterou je třeba kompenzovat ustavičným hledáním

Jaký byl zájem nakladatelství? A proč nedošlo k pořádné propa-

no zanikne, není čas a vůle ji ani přečíst. Kritériem zájmu řady sotva se nad vodou držících nakladatelství nebývá také mnohdy kvalita, ale prodejnost. Obdobné je to ve sdělovacích prostředcích. Zásadní roli nehraje kvalita díla, ale sledovanost. Tedy konzumovatelnost obsahu nenáročnou platící většinou.

Román Jsi někdo jiný byl vydán začínajícím nakladatelstvím, které o něj projevilo profesionální zájem. Navzdory tomu kniha po vydání nešla vůbec do distribuce a také e-shop nakladatelství nefungoval. Co se „zadrhlo“ zůstává sladkým tajemstvím nakladatelství. Nejspíš to byl onen pověstný „lidský faktor“.

Není situace kolem vydávání knih smutným obrazem naší společnosti?

Kdo zasévá plevel, nemůže se divit, že nesklízí pšenku zlatou. Dávat zelenou prvoplánovému „umění“ stravitelnému pro každého, je lukrativnější a vděčnější, stejně jako modlit se k momentálním bohům. Šírává touha po úspěchu, slávě, moci a ovládání dokáže totálně rozleptat rozum. Žel, řada umělců všech směrů a kategorií, navzdory vlastní inteligenci, nechápe, že teď už nejde o zlaťáky, ani o moc, ani o slávu, že jde o život.

Nedávno jsem někde četl, že na dobré knihy se už nestojí fronty, protože dobré knihy došly. Proč dnes kvalitní česká tvorba čtenáře nezajímá?

Nedá se říci, že by „nezajímala“. Ale: Proti zájmu hraje nejen čas (jsou peníze), ale také dobré vzdělání a rovněž neochota přemýšlet. Lidé se snaží vytěsnit všechno, co nemohou na „první dobrou“

Translidé, Nebinární osoby a multibinárnost, „X“ pohlaví, Demokracie korektnosti. Názory svobodně dovolené a svobodně zakázané. Všeobecné oblbování. Drogý. Copak jsme tohle fakt chtěli?

Nemyslím si, že by někdo z těch, kteří „zvonili klíči“, právě tohle chtěl a nemyslím si, že by v dané chvíli nad něčím takovým přemýšlel. Všichni jsme věřili v nástup šťastné budoucnosti, svobody a demokracie. A nejspíš jsme také všichni měli pocit, že naše představy jsou totožné. Jednoduché. Přírodou dané, dvoupólové, založené na principu jing-jangu, tedy principu ženském a mužském. Jenže představy mohou být opravdu hodně různé - a proč ne? Při důsledném dodržování demokracie by ani tohle nemělo vadit. Jak je tedy možné, že vadí? Kde je chyba? Každý myslící člověk dokáže odpovědět.

Zaujal mě tvůj termín „svobodně zakázané názory.“ Co si pod tím mám představit? Není to protimluv?

Určitě je. Ale na podobných „protimluvech“ je založena současná demokracie. Zkrátka: Pláče si zcela svobodně, co chceš - a my ti za to dáme zcela svobodně přes hubu.

Nakonec to souvisí i s pojmy pravdy a lásky, jak píšeš: *Vždyť pod pojmy pravda a svoboda si každý může představit něco úplně jiného... Má se pravda přizpůsobovat tomu, kdo právě vládne?*

Na to má diametrálně odlišný názor ten, kdo právě vládne a ten, kdo platí daně. Já stojím na straně Karla Havlíčka Borovského: Nechoď, Vašku, s pány na led...

Pokračování na straně 3.

DVOJÍ JE TĚLO KRÁLE I SHAKESPEARA

STANISLAV SUJA

Staletími se vedou diskuse mezi odborníky kolem skutečné identity Williama Shakespeara. Někteří vyslovují předpoklad, že v jeho osobě nešlo o syna rukavičkáře ze Stratfordu na Avonu (Stratford on Avon), nýbrž že za jeho jménem je skryt Francis Bacon – uznávaný vzdělanec, ctěný filozof a básník alžbětinské doby, překladatel bible a lord – kancléř za krále Jakuba I. (vládl po smrti královny Alžběty I. od roku 1603 do 1625). Jakub I. si erudovaného a rozvážného F. Bacona oblíbil a pojal jej mezi nejbližší poradce.

Jen málo důkazů se zachovalo ze skutečného Shakespeareova soukromého života. V 80. letech osmnáctého století reverend James Wilmont z malé vesnice Barton on the Heath, ležící pár mil severně od Stratfordu, se podjal napsat Shakespeareův životopis. Aby pro to shromáždil dostatek údajů, musel sesbírat vše, co bylo o Shakespeareovi známo hlavně v jeho rodišti i v nejbližším okolí. Zjistil, že o slavném rodákovi z doby jeho tehdejšího působení tam nezůstala sebemenší věcná památka. Nedochovaly se věcné předměty, ba ani ústní vzpomínky z doby, kdy na vesnici trávil léta odpočinku. Vilmont neobjevil jediný důkaz či stopu ani po kulturním a vzdělávacím zázemí tohoto muže. A nejvíce jej zaráželo, že neexistoval ani doklad o tom, kdy a jak dlouho William v dětství navštěvoval místní školu. V okolí do vzdálenosti kolem padesáti mil se nenašla jediná kniha nebo jiný předměty, které by patřily mladému Shakespeareovi.

Vznikla otázka, jak mohl autor píšící takovou skvostnou angličtinou vycházet z nářečí nevzdělaných vesničanů, kde se jak Shakespeareův otec, tak matka údajně podepisovali s naškrábaným křížkem X? Wilmont učinil závěr, že základy výuky, kulturní výchovy a všeobecné vzdělanosti, které nutně musely utvářet oporu pro Shakespeareovou vznešenou literární tvorbu, jednoduše nemohly být položeny ve Stratfordu. Zklamaně svůj výzkum vzdal. (Viz Fellowsová, M. Virginie: *Shakespeareův kód*. Vydavatelství Mladá fronta Praha, 2008, s. 22-23.)

Kolem postavy stratfordského génia jeviště vznikaly i další dohady, nejasnosti a prázdná místa. O jeho blízkých současnicích Benu Jonsonovi či Christopheru Marloweovi se toho ví celkem dost. A jak vidno, ani oni, ale ani další z řady jeho současníků, jaksi nepokládali za důležité například alespoň posmrtně sestavit podrobnější biografii *Labutě avonské*, jak jej nazval právě jemu blízký Ben Jonson. Zůstalo jen Jonsonovo poetické vyznání nazvané *Památce mého milovaného autora pana Williama Shakespeara a toho, co nám zanechal*. V přeneseném významu jeho verš však lze pochopit i jako žert, který si hraje vždy s dvěma možnými významy či nářázkami: „*Ač latinsky dovedls málo a mñi řecky, / citele z antiky bych k tobě svolal všechny…“* Nebo: „*Labuti avonská! Jaký by to byl div, / kdyby ses v našich vodách objevil teď živ, / (...) / Jenom-že já Tě vidím na nebeské báni, / co jasně souhvězdí Tvý nyní záříš na ní. / Sviť, hvězdo básníků, a divadlu teď všemu / svým působením oživ vadnoucí už scénu, / jež truchlí, že s ní nejsi. Zbav ji noční tůhy: / vždyť čeká na svítání, na světlo Tvé knihy.*“ (Viz Publikace *Alžbětinské divadlo: Shakespeareovi současníci*. Odeon, Praha 1980, s. 487.)

Pátání českých novin

V roce 1946 české *Svobodné noviny* uveřejnili článek s titulkem „Kdo byl William Shakespeare?“ od novináře a kritika Roberta Musela, který dlouhou dobu žil v Londýně. Odvolává se v něm na rozhovor s anglickým badatelem, kdysi režisérem a hercem, jenž se zabýval autorstvím shakespearovských divadelních her od roku 1913 – Roderikem L. Eaglem. Ten tvrdil, že „William Shakespeare byl venkovským asi dvacetiletým mladíkem, když opustil malou špinavou vesnici Stratford na Avonu, v níž žil, a odešel do velkého města. Pokud jde vyčíst ze zachovaných zpráv, nedostalo se mu ani nejobožejšího vzdělání, jež bylo dosažitelné na tehdejších bezplatných školách. Většina hochů jeho stáří ze stejné izolovaných vesnic by nebyla měla větší zásobu než 500 slov, počítajíc v to četné provincialismy, nesrozumitelné již v sousedním kraji, a jistě považované za hantýrku v hlavním městě.

Ale již dva roky po příchodu do velkého města se předpokládá, že napsal jednu z nejučenějších a nejvtipnějších her v anglické řeči, která pojednává důvěrně o aristokratickém životě a způsobech krá-

lovského navarrského dvora, projevuje znalost cizích jazyků a používá slovníku padesátkrát většího, než má průměrný Angličan.“

Dále se v článku píše, že učená Baconova společnost, ale i několik jiných literárních skupin odmítly uvěřit, že William Shakespeare ze Stratfordu napsal hru *Marné lásky snažení* a další klasická díla, která se mu přisuzují. Podle Eaglova tvrzení „tu vznikl jedinečný případ záměny jmen. William Shakespeare ze Stratfordu byl hercem či dramaturgem malého významu a vzhledem k podobnosti jmen byl považován za Shakes-Peare, jehož jméno se objevuje na divadelních cedulích…Podle toho, které společnosti věnujeme sluchu, byl William Shakespeare pseudonym, skrývající osobnost Francise Bacona nebo hraběte z Oxfordu nebo hraběte z Rutlandu nebo hraběte z Derby, poněvadž podle norem tehdejší doby psát hry bylo pod důstojnost šlechtyce.“

Baconova společnost nepřestávala tvrdit, že jenom Francis Bacon – intelektuální zázrak svého věku mohl vládnout oním věděním, slovní zásobou a literárním nadáním, z něhož vytryskly velké básně a hry.

R. Musel k tomu dodává, že

členové této společnosti (v jejích řadách byly takové velké osobnosti, jako Benjamin Disraeli, Charles Dickens, Walt Whitman, Mark Twain, Ralph Waldo Emerson, Georges Moreau a jiní) věří, že Francis Bacon používal uvedené jméno „Shakes-Peare“ jako pseudonymu a že následovníci nějakým omylem přisoudili prý jeho díla polovzdělanému herci ze Stratfordu na Avonu, jelikož se jejich jména téměř shodovala.

Bacon byl podle nich génius v říši vědění, měl úžasnou slovní zásobu (21000 slov), mnohá z toho byla slova latinského a řeckého původu, což bylo jeho známou chloubou. (Viz Musel, Robert: *Kdo byl William Shakespeare?* (Literární neděle). Svobodné noviny, ročník 2, rok 1946. Vydavatel Praha: Orbis, 1946. Místo uložení: Moravská zemská knihovna v Brně. Signatura: Nov - 20.730.)

Pro zpochybnění, právě tak, jako i potvrzení pravého autorství nicméně nadále chybí kardinální identifikace detailů, jež by se sice při náležitě vůli dala najít s pomocí počítačových programů podrobným srovnáním použitých slovníků prací Francise Bacona (včetně jeho překladu bible) a slovníku děl Williama Shakespeara, ale kdo by se této nevděčné (vskutku kacířské) role ujal, když dosud stovky jiných učenců či badatelů tvrdily něco jiného?

Další důležité okolnosti

Jedno ovšem zůstává sotva sporným, a sice to, že kulturní záze- mí, vzdělání a zkušenosti mají vždy bezprostřední vliv na myšlení člověka. Empatií nebo jistou míru sociální zkušenosti, o to více v případě geniálního uměleckého talentu, lze substituovat, ale nahradit hluboké vzdělání a schopnost podrobně rozpoznat složité prostředí, které autor tak zasvěceně a mistrovsky ztvárnil, to pouhou intuící a povrchními znalostmi prostě nelze. Pohled Shakespeara jako dramatika je nejenom záběrem vzdělaného muže s mimořádným rozhledem a nadhledem, ale rovněž zasvěcence do tehdejších panovnických či aristokratických poměrů.

Popisováním situací plných intrik a rizika ve vysoké společnosti se autor divákovi jeví spíš jako bezprostřední pozorovatel toho světa, který tak precizně zachytil ve svých dramatech. Odkud znal syn rukavičkáře tak dobře prostředí královských kruhů, že se dokázal orientovat ve dvorských zápletkách, odkud vstřebal machiavelismus, kde se dostával ke knihám, které určitě potřeboval ke svým historickým hrám?

To, co Shakespeare zachycuje v historických dramatech, je především dokonalý obraz mechanismu moci vládoucích elit, ne pouhá znalost měšťanských poměrů, z nichž čerpali jeho současní-

Ale v Shakespeareově společnosti to nebylo, tam ten individuální talent byl hlavní.“ M. Hilský pokračoval: „Dokud nebude podán objektivní důkaz, který podán nebyl, a já jsem skeptický k tomu, že někdy bude podán, o tom, že opravdu takové veliké hry, jako třeba *Hamlet*, *Král Lear*, osvědčené staletími, psal kolektiv autorů, a ne Shakespeare sám, nebo dokonce někdo úplně jiný, dokud toto nebude dokázáno, já zůstanu u toho názoru, který je mediálně daleko méně přitažlivý, a na otázku, kdo napsal Shakespeareovy hry, bych odpověděl, že Shakespeare. Ale takové půl procento si nechat musím, a to z toho prostého důvodu, že se nedochoval jediný text Shakespeareův, že jsou to rekonstrukce lidí, co Shakespeara znali, mluvili s ním na jevišti, měli v ruce rukopisy kompletu jeho her publikovaných v roce 1623…“ A uzavřel: „Pro mne je podstatné to, že *Hamleta*, *Sonety*, *Julia Césara*, a mohl bych jmenovat všech 38 her, si dnes stále užíváme ke své radosti. Když řeknete slovo Shakespeare, tak tím už nemyslíte jen fyzickou osobu… Tak, jak je dvojí tělo krále, tak je dvojí i tělo Shakespeara. Jedno je to smrtelné, které zemřelo v roce 1616, a to druhé se narodilo *de facto* v témže roce, protože první aplaus, který získal po své smrti, to bylo ono zmrtvýchvstání Williama Shakespeara. Ten jeho druhý život už trvá čtyři sta let. A to druhé tělo – mystické, tělo Shakespeara, které neumírá, je pro mne daleko důležitější.“ (Viz Hilský, Martin: *„Král je mrtev, ať žije král.“ Přednáška ve Velkém sále Ústřední knihovny v Praze 19. listopadu 2015*. [on-line]. [2016-11-19]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=9sQb-TJvGW4.)

Další ponechme na moudrosti čtenáře. Záhada pravého autorství těchto dramatických skvostů alžbětinské doby zůstane neobjasně- na nespíš další století, pokud se ovšem neobjeví vskutku pádný důkaz. Nicméně velikost děl nesoucích jméno Williama Shakespeara, umělecký zážitek, nebo též míru poučení z nich pro dnešní dobu, to ovšem nikterak nesníží.

Ještě jednou o Vrběticích, ale jinak

MOJMÍR GRYGAR

Univerzitní profesor Mojmir Grygar ve vlastním nakladatelství STOA vydal pozoruhodnou knihu **Proměny české otázky /eseje úvahy vzpomínky/**.

Zadní obálka knihy mj. praví: „V posledních kapitolách se (M. Grygar) vyrovnává s tématem ukrajinského nacionalismu. Navazuje tak na svou samizdatovou brožuru o Ukrajině z roku 2014 a pokračuje v kritickém posouzení ukrajinské vyhoceně protiruské národní ideologie.

Právě na prahu války, která na Ukrajině doutnala již od roku 2014, se naléhavě vyjevují osudové otázky Čechů: Uchováme si svou samostatnost? Zabráníme tomu, abychom byli zavlečeni do osidel války?“

Sedmadevadesátiletého(!) literárního historika (* 3. února 1928, Babiná, Slovensko), který po srpnu 1968 z Československa emigroval, jako literární vědec a pedagog působil v Nizozemsku, naše redakce kontaktovala se žádostí o svolení přetisknout některé pasáže. Autor laskavě souhlasil.

Vybrali jsme úryvek o Vrbětické kauze. Text podává zcela jiný pohled na „příběh“, než nám ho vytrvale vnucuje vláda, sdělovací prostředky, většina politiků, obzvlášť hystericky europoslankyně Danuše Nerudová (STAN), a konečně i novináři.

Knihovna Václava Havla 20. května představila knihu Jaroslava Spurného Vrbětice: ruská operace, která změnila Česko. Autor prezentovaný jako investigativní novinář údajně na základě „zjištěných faktů a indicií“ (sic!) záhadný výbuch představuje jako záměr Kremlu „získat znovu vliv v bývalých satelitech někdejšího Sovětského svazu, včetně Česka“.

Prof. Grygar publikuje jiný názor. Titulek je redakční.

- - -

Vrbětická kauza posloužila americkým jestřábům jako jeden z fiktivních argumentů, který připravoval dnešní střet států Severoatlantické aliance s Ruskou federací. Česká politická reprezentace kapitulovala, nebyla s to provést nestranně vyšetření výbuchu ve skladišti zbraní, odkud se podivnými mafiánskými cestami vyvážela munice na místa, kde se bojovalo, do Sýrie a na Ukrajinu.

O tom, že veřejnost nepřijímala úřední verzi této podivné kriminální události, svědčí hlasy občanů nespokojených s tím, jak se již před konečným rozetnutím kauzy poukazovalo na ruské nebezpečí.

Odkazují k názoru Václava Hořejšího, vědce biologa, který žádal důkladné vyšetření případu v článku Vyšetřit, obvinit, odsoudit! (Lidové noviny. 2. 5. 2021). Obsah této výzvy vyjadřuje podtitul „Politici by měli předložit občanům důkazy ve vrbětické kauze. Historie bez důkazů zemi neprospívá“. Tato slova jsou stále aktuální.

Pokračování ze strany 1.

Co nyní píšeš? A nechystáš něco jako třetí podobné téma třeba jinak uchopené?

Všechna má témata rostou ze stejných kořenů. Z úcty k životu a přírodě. Jakékoliv zabíjení v zájmu mocných je mi proti mysli, ať už se koná pod rouškou hrdosti, cti, víry, ideologie či jiných, k ovládání druhých určených nesmyslů. Každý život je dar a nikdo na světě nemá právo ho druhému brát. A protože spisovatel je (podle Freuda), neurotik, který se ze svých bolestí léčí sám, píšu momentálně protiválečnou triologii.

Dokázala bys žít bez psaní? V knize říkáš, že, cituji str. 148: *Knihu začíná psát spisovatel tím, že se narodí.*

Dokáže člověk žít bez vody? Omezený čas ano. Totiž tváří v tvář životu je psaní dětským stavěním báboviček. Ovšem pro mnohé z nás je jedinou radostí uprostřed zběsilosti, ryku, hrůzy a krásy lidství. Je tichem a samotou v nás.

Pracuji ve zdravotnictví a vidím kolem sebe, jak jde řada věcí lidově řečeno „do kopru.“ Nejsou léky, lékaři, setry. K tomu píšeš: *Ani o zdraví lidí vlastně nikomu nejde. Jen prachy, prachy, prachy! A taky média předkládáním jediné správných názorů nám dělají ze svobody zlatou klec a utrpení lidí je nezapíjímá ...*

K tomu, abych dokázala zodpovědně posoudit stav zdravotnictví, se necítím kompetentní. Nejspíš je to stejné jako se vším. Jsou tu jedni - a ti druzí. Jedni myslí více na sebe, druzí na ty ostatní a prim hraje onen záhadný „lidský faktor“.

Dříve se říkalo, že spisovatelé jsou svědomím národa. Co se stalo, že to dnes už neplatí? Viz tvoje: Svět řídí byznys a ten žád-nou morálku nemá. Všechno je zpolitizované.

Zodpovědní spisovatelé jsou a budou nejen svědomím národa, ale i každého myslícího, psanému textu rozumícího

člověka. Spisovatelé obnažují bolesti doby, ze kterých, jsou-li správně pochopeny, se rodí nové morální hodnoty, nová „lid-skost“.

Takže existuje pro většinu autorů něco jako autocenzura? Nemohu posoudit, jestli pro většinu. Ale vím, že je velký rozdíl mezi psaním z potřeby vnitřní, anebo psaním z potřeby přitakat současnému řádu společnosti. Jde o rozdíl s dalekosáhlými následky, „mnohý příklad známe“. Ovšem zaslepené heroické vrhání se hlavou proti zdi také není to pravé ořechové. Spisovatel by neměl být v první řadě hrdinou chtivým metálů, ale především člověkem chtivým plnohodnotného života, a to nejen pro sebe.

Máš vedle tvorby čas na život? Vždyť píšeš: *Nejnapínavější román je život sám.*

Život se neptá, jestli na něj člověk čas má, nebo nemá. Život prostě běží a on i já víme, že se vzájemně potřebujeme.

Kto po Válkovi?

PAVOL JANÍK

Zoči-voči súčasnej podvyživenosti našej kultúry a osobitne literatúry sa nevojaak vynárajú porovnania s obdobím pôsobenia prvého slovenského ministra kultúry Miroslava Válka, ktorý celkom iste nebol lokálnym básnikom folklorizujúcej gestikulácie.

Hoci mal k Slovensku úprimný a žičlivý vzťah, bol predovšetkým neúprosným básnickým analytikom globálnej krízy ľudskej civilizácie, čo sa markantne prejavovalo aj vo vyhranenej polohe všadeprítomnej irónie. V zmysle svojej orientácie na nadnárodné estetické a etické hodnoty, ako aj v spojitosti so systematickým reflektovaním univerzálnych problémov ľudstva sa Válek s rovnakým záujmom dotýkal tém intímne blízkych i zdanlivo vzdialených.

Válek svojím životom, myslením a konaním zámerne a cielavedome prekročil hranice sterilne chápanej poézie a tvorivými činními i občianskymi postojmi (so všetkými rizikami) vstúpil do verejného diania. Podobne, ako mnohí iní predstavitelia slovenskej kultúry v rozličných obdobiach vývoja, ani on neodmietol politickú výzvu svojej doby, ktorú – ako vieme – si človek nevyberá a zodpovednosť nesie len za vlastné konkrétne skutky, realizované v historicky danom spoločenskom kontexte.

Válek sa bezo zvyšku nezmesť do nijakých ideologických schém – bol minister kultúry Slovenskej socialistickej republiky s katolíckym pozadím; moderný, kozmopolitne orientovaný človek s výrazným slovenským zázemím; liberálne založený člen vrcholného orgánu komunistickej strany; vo vtedajšom čase úpadku kritérií (mimochodom – akoby dnes nebol ešte väčší úpadok kritérií) vždy

kládol dôraz na evidentnú umeleckú a všeobecne profesionálnu kvalitu (mimochodom – ktože ho kladie dnes?).

Tieto aspekty sotva možno prehliadnuť a určite nenechávajú ľahostajnými ani tých, ktorí svojimi východiskami, pozíciami, talentovými možnosťami a morálnymi dispozíciami stáli mimo Váčkovej osobnej priazne a mocenskej podpory.

Válek ovplyvnil kreatívne úsilia a myšlienkové ambície niekoľkých nasledujúcich generácií básnikov. Kedysi sme sa spolu denne stretávali na ním riadenom ministerstve kultúry. V pamäti mi utkveli najmä dve jeho vyjadrenia. “Vy umriete na duchaplnosť.” - „Som rád, že píšete proti nám. Len v tom pokojne pokračujte, pretože je to potrebné.”

Dnes vídam Válka už len nadránom v nebeskej kaviarni, kde mi hľadá do očí uhrančivým pohľadom, akoby chcel povedať, že úlohou aj nášho pokolenia je opravovať stroskotané lode, plné pokladov a tajných posolstiev.

Ale neviem, či sa ešte nájdu na všetko odhodlaní muži, ktorí budú ochotní ponárať sa až na dno svojich snov o budúcnosti, kde sa v zahmlených zrkadlách pamäti chveje ranný spev tých, čo už dávno pred nami odišli do iných dimenzií súcna. A tak už asi nikdy nebudeme rozumieť všetkým slovám, ktoré Válek pošepky vyslovoval do mrazivého ticha vesmíru.

Jedna vec je však nesporná. Ani jeden z nasledujúcich slovenských ministrov kultúry Miroslavovi Váčkovi nesiaha ani po päty. Preto je stále aktuálna naliehavá otázka nášho duchovného bytia, či nebytia: Kto po Váčkovi?

LITERÁRNÍ ZÁHADA Guillaume Apollinaire 14. červen 1915

Básník Guillaume Apollinaire do své sbírky Kaligramy zařadil krátkou báseň s názvem **14. červen 1915**; vyšla až po jeho smrti. Je tomu tedy právě 110 let, co básník něco velmi silného prožil, toto datum pro něho zřejmě mělo mimořádný význam.

Jaký? Pomohou nám čtenáři tuto otázku rozluštit? Báseň do češtiny jako první přetlumočil Karel Teige, jeho překlad prvně vyšel v Měsíčníku pro moderní literaturu, roč. 1, č. 1, 1927-1928.

*Nedá se nic říci
Nic z toho co se děje
Leč měníme úsek
Ah! zbloudilý cestovateli
Ani dopisy
Ale naděje
Ale noviny
Antický meč Marseillaisy Rudeovy
Proměnil se v souhvězdí
Bojuje za nás na nebesích
Avšak to znamená především
Že je třeba býti z této doby
Ani antický meč
Ani meč
Ale naděje*

Kastelánem v Haškových šlépějích

Kastelánem na lipnickém hradě je Marek Hanzlík. Jak se k této práci dostal?

Jaroslav Hašek si v nádražní hospodě v Praze na Těšnově objednal pivo a řekl hostinskému, že se za chvíli vrátí, ať si dá záležet, aby nespadla pěna. Náhodou ale potkal malíře Jaroslava Panušku a už se do hospody nepříšel. Pěťadvacátého srpna 1921 odpoledne vystoupili oba z vlaku ve Světlé nad Sázavou a až do půlnoci šli pěšky na Lipnici. Já vystudoval stavební průmyslovku v Praze. Pak v Brně na univerzitě dějiny umění. Moc jsem si přál pracovat v nějakém historickém objektu. Jenže jsem neměl štěstí. Tak jsem jako hostinský točil pivo v Praze na Václaváku. Pak se mi ozvala teta. Řekla mi, že četla inzerát, že na Vysočině v Lipnici nad Sázavou hledají kastelána. Abych se přihlásil. Tak jsem z Prahy od pípy 1. listopadu 1992 odešel na Lipnici, samozřejmě že ne pěšky, a zůstal zde. Neměnil bych, pořád mně to baví a naplňuje,“ říká muž, který předtím Haška neřadil mezi své oblíbené autory. Teprve na památném kopci nad Sázavou si přečetl povídku Průvodčí cizinců a měl najednou pocit osudovosti.

Život na Lipnici se Marku Hanzlíkovi tomu Haškovu poněkud podobá. Až na to, že kastelán zde je i místostarostou městečka.

Text a foto: Ivo HAVLÍK

Čaputovej „odchádzanie“...

ŠTEFAN NIŽŇANSKÝ

Dramatik, živý tramp a poslední prezident socialistického Československa, odkláče „králíkární“, osloboditel vrahů i nebezpečných deviantů, bývalý prvý prezident samostatné České republiky a „největší demokrat na světě“ - Václav Havel - po svém odchodu z Hradčan napsal hru: „Odházení“. Je to divadelná hra z roku 2007 s piatimi dejstvami.

Ním sa zjavne inšpirovala tiež prvá slovenská prezidentka Zuzana Čaputová, ktorá sa nám i svetu neustále, opakovane, samozrejme - kreatívne - pripomína. Najskôr útekem do USA, kde si zlegalizovala príjmy „vyučovaním na univerzite“...

Jedna z najhlasnejších mimovládok Transparency International k tejto forme skrytej korupcii politikov netransparentne a cudne mlčala... Potom si Johanka zo skládky upevnila svoj kult kino premiérou filmu „Prezidentka“, ktorý o nej režíroval Marek Šulíkaj z verejných zdrojov nakrúcal päť rokov. Dotácie z dvoch schém Audiovizuálneho fondu (vo výške 23-tisíc plus 90-tisíc eur) nestáli. Na distribúciu ega prezidentky Čaputovej v sieti kín a multiplexov čerpal progresívna bublina ďalšie tisíce. Nasledovala Taberyho kniha v Čechách „Odvaha k ľudskosti“.

Podľa mňa by človek mal mať ľudskosť vrodenu, no prvá žena

v prezidentskom kresle pod Vysokými Tatrami, ju zrejme nedosta-
la do vienka v kolíske, Preto ju musela hľadať. A preto ju našla až
po dlhých rokoch s pomocou najmocnejších ...

Slovanský pápež Ján Pavol II., ktorý Tatry miloval, by jej so svojou múdrosťou potuchu pripomenul aj jej iný význam: „Uznať zlyhanie je úkon statočnosti a odvahu.“ Trúfam si tipovať, že toho sa nikdy nedočkáme. Lebo veď Zuzana Čaputová si zo svojho vysokoškolského štúdia skôr zapamätala iba posledné slová panovníka Jana Luxemburského: „Toho boháď nebude, aby český kráľ z boje utíkal!“ Neutiekla ani manekýna z Graslakovičovho paláca, keďže opätovne našla odvahu k pripomenutiu sa Slovákom počas parlamentného boja k zákonu o mimovládnych organizáciách.

„Poznáam mimovládny sektor dlhé roky zvnútra aj z vonku, preto si mimovládky nezaslúžia šikanu, ale podakovanie za dlhoročnú prácu v prospech verejnosti“ – povedala bývalá prvá žena v pozícii hlavy štátu predtým, ako sa do konkrétnej záležitosti Slovenského rozhlasu vybrala exhibovať - na politických aktivistami okupované - vyhlásenie filmových cien „Slnko v sieti“.

Matrioška z Pezinka nemohla inak, veď jej partner Juraj Rizman dlhé roky pôsobí v Post Bellum. Podľa Podtatranského kuriéra:

„spolu s Blaščákom sa Rizman postavil do čela monolitického spiknutia!“ O tom, koľko finančných prostriedkov a z akých zdrojov čerpali na svoj luxusný život progresívci s neoliberálmi v uplynulých rokoch, na svojich stránkach Extra plus už písalo.

Zrejme však nestačí, lebo neustále odchádzajúca a vracajúca sa Zuzana Čaputová s celým jej zločinným dvorom ešte mnohé pred občanmi Slovenska taja. Zrejme preto Dušan Stríž z Národnej koalície/NEKA aktuálne upozornil na zneužívanie verejných zdrojov v rodine prezidentky Zuzany Čaputovej, s vedomím a podporou covidovej vládnej kamarily. Čaputovej dcéra Lea, žijúca s mamičkou v spoločnej domácnosti, bola v roku 2020 tak chudobná, že čerpala „Prvú pomoc“ od štátu vo výške 162 816 eur! Mesačne sme jej my – občania SR – prispievali na jej blahobyť čiastkou 13 568 eur, týždenne 3 131 eur a denne mohla Lea mŕňať z našich vreciek až 626,22 eur!“

Václav Havel luhľal tvrdením, že „Pravda a láska zvíťazia!“ Na etapy odchádzajúcej Zuzane Čaputovej Milan Kundera vo svojej literárnej pozostalosti odkázal túto diagnózu: „Grécke slovo pre enávrte je nostos. Algos znamená eľtupenie. Nostalgia je teda utupenie spôsobené nehasnúcou túžbou po návrate.“ (kráćeno)

PODÍVEJTE, UŽ LETÍ!

BOHUMILA SARNOVÁ

Tento fejtekton jsem nazvala Podívejte, už letí! Mám k tomu své důvody. Kdybych totiž už v titulku prozradila, že se bude jednat o čápa, možná by mnozí z vás ani nezačali číst. Ono o čápu, jeho čapím hnízdu by bylo již hodně mluveno a diskutováno. Stále se jedná o známou kauzu, která už se táhne hezkých padesát let a podle momentální politické potřeby na nás občas vyskočí jako čertík z krabičky. Ano – Babišovo Čapí hnízdo. Má sice tvar obrovitého čapího hnízda, ale s ním však moje pojednání nebude mít zhora nic společného.

Když se na dubnové obloze, asi tak v jeho polovině objeví letící čápi, máme téměř chuť je vítat mávajícími šátkem. Jsou jedněmi z těch, kteří svým návratem symbolizují počínající jarní období. Jen si představte, že tito „ptačí cestovatelé“ se k nám navracají ze svých zimovišť až z jižní Afriky. Jakou vzdálenost musejí tito ptáci překonat, aby se zase zahnížili na celé období od jara do podzimu v našich končinách. Člověk má k dispozici na cestování auta, vlaky, lodi, letadla. Ptačí tvor pouze svá křídla a vnitřní kompas, který ho naviguje do patřičných míst. Opět a znovu se musíme sklonit před silou a moudrostí přírody, která tohle všechno čápům dala do vínku.

Jejich hnízda, do kterých se ve valné míře navrací, jsou mohutná, spletená z větví, trávy a drnů.

Milují výškové objekty. Bývají to vysoké stromy, tovární komíny, lampové stožáry, střechy domů.

Když se zabydlí, samička snese po dvou až šesti vajíčkách a oba rodiče se v péči o vajíčka i o vylíhnuté potomky společně starají. Krmě je v zásadě jen masová: žaby, drobné ryby, hmyz, hlodavci, i ptáci. Proto vlastně také na podzim ty jejich namáhavé, daleké cesty na jih Afriky. Vždyť tady u nás by v zimě neměli skutečně do čeho zobnout. Veškerá drobná havěť je před zimou bezpečně skryta hluboko v norách, pod ledem, nebo v kůrách stromů. A dokážete si představit takového ččpa na krmítku mezi hejny drobných zpěvčků? Nehledě na to, že by asi nasypanými dobrotami skutečně pohrdl.

Nádherný je pohled na čapí pár,

když stojí ve svém hnízdě na těch štíhlých nohách a domlouvají se mezi sebou čápími posunky a klapáním zobáky. Trčí si tam, jako na rozhledně jako suchozemský maják. Ne nadarmo se o něm říká, že si žije „na vysoké noze“, vysoko nad ostatními se svými výhodami ať získanými poctivě či podlodně.

Když se snášeji ze svého hnízda k zemi, je to nádherný pohled. Zajímavý a poutavý je i pohled na jejich brouzdání v mělkých vodách, mokřadech, když trpělivě číhají na svou kořist. Jejich čapí kroky na dlouhých tenkých nohách se ocitly i v pojmech našich dětských her: „Kolik kroků a jaké? Vyvolával „šéf“ hrané hry: „deset vrabčích, dvacet slepičích, nebo třeba pět čapích.“ To jsme si ještě jako děti hrávaly v ulicích. Skákaly jsme „panáka“, o plotovou zeď jsme hrály s míčem „školku“, skákaly sestavu přes švihadlo. Někdy se naše hry neobešly bez dětského povykování a křiku. A to trvalo v době letních prázdnin i do pozdního večera, než se rozzářily pouliční lampy. Často se z okna domu, vedle naší „hrací“ zdi vyklonil někdo z dospělých a zlobivě se na nás rozkřikl: „držte už ty klapačky a jděte domů!“

Co to má společného s čápem? Je to totiž pták, který nezpívá, je němý. Zato umí hodně hlučně klapat svým dlouhým zobákem. Dokáže to ale pouze čáp bílý. Jeho soukmenovec, čáp černý je mohutnější, také přilétá ze zimovišť z jižní Afriky, také si staví velká hnízda, stejně se stará o svá mláďata, má stejný jídelníček. Má ale jiné zvukové projevy. Také nezpívá. Neklape zobákem. Zato syčí a chraptí. Je to zajímavé,

protože má stejně dlouhý a velký zobák, jako jeho příbuzný čáp bílý. Oba patří do čeledi brodivých ptáků.

Ale ještě zpátky do doby mých dětských let. Bylo to většinou v neděli dopoledne. Když jsme dostali chuť na nějakou tu sladkou tečku, kterou si dáme po obědě, obdržela jsem pár korun a doběhla do místní malé cukrárny „U Čápa“.

Napsala jsem velké „Č“ z jednoho prostého důvodu. Cukrárna vedli manželé a skutečně se jmenovali Čápovi. Vyráběli ve svém krámku báječné sladké dobroty: plněné věnečky, kremrole, rakvičky, punčové řezy, indiánky a ve skleněných dózách byly vysypány všechny možné tvrdé cucavé bonbonky. Pamatují si hlavně na bonbonky zvané fialky. Byly ve tvaru fialkových květů a krásně voněly fialkami. Jinou pochoutkou byly velké, různobarevné kostky z agaru, který se vyrábí z červených mořských řas. Připravuje se

TOYEN: PRVNÍ DÁMA SURREALISMU

Toyen, vlastním jménem Marie Čermínová (21. září 1920 Smíchov - 9.listopadu 1980 Paříž), je dodnes jednou z nejznámějších a nejuznávanějších avantgardních umělekýň na světě.

Biografie této svobodomyšlné malířky a výrazné osobnosti meziválečné umělecké avantgardy, která sama o sobě šířila mnoho mýtů, odkrývá dosud neznámá fakta a zachycuje historii mnoha obrazů.

Spisovatelka a filmová režisérka Andrea Sedláčková prošla desítky archivů, policejních záznamů a dosud nepublikovaných deníků, aby objevila skutečnou Toyen. Strhujícím způsobem líčí její milostný život a dění mezi českými a francouzskými surrealisty a levicovými intelektuály.

Dopřává nám setkání s Vítězslavem Nezval, Karlem Teigem, Jindřichem Heislerem, André Bretonem, Benjaminem Péretem, Paulem Eluardem a samozřejmě s Jindřichem Štyrským.

Půvabné líčí pražské a pařížské galerie, kavárny, kabarety a nevěstince i atmosféru míst, kde malířka a její soupeřníci pobývali a tvořili. Současně nás seznamuje s historií mnoha Toyeniniých obrazů.

Knihu s dvěma sty reprodukcemi a dokumentárními fotografiemi vydalo nakladatelství Prostor.

z něj přírodní želé. Ale pro tu tečku za svátečním obědem jsem tam kupovala tak zvané gremšnyty. Byly to zákusky opatřené nahoře i dole oplátkou a mezi nimi byl skoro deset centimetrů vysoký krém ze šlehaných vaječných bílků. A jeden obrovský řez stál tehdy pouhých 80 haléřů. Neskutečná dobrota. Jo, Čápovi to uměli!

Proč vzniklo pořekadlo, že čáp nosí děti.

speciálně chlapce? Děvčátka jsou asi jako miminka lehčí, budoucí slečny, tak proto je přínosí vrána. Dovolím si trochu fantazizovat a možná nebudu až tak daleko od pravdy. Čápi se k nám navrací v polovině dubna. Když si odpočítám devět měsíců zpět, vyjde mi srpen. Je to měsíc sálajícího, vrcholícího léta, koupání, výletů, dovolených, školních prázdnin. Měsíc se spoustou volného času a lenošení. Kdo s ním jak naloží, kdo se s někým seznámí, kdo se možná i plánovaně o „něco“ pokusí, na co nebývá během roku čas? Ano, následný rodičovský počín – s výhledem na miminko bývá často úspěšný. Následuje otázka – kdy že se to má narodit? S odpovědí – no asi v dubnu. A kdy přiletět ti čápi? Přece v dubnu. A pořeckadlo je na světě. Miminko nám tedy přinese přece čáp!

„Kam letí ten čáp, který u nás v rybníce stával?“ Ptá se ve své písničce, už docela dávno nazpívané, Pavlína Filipovská. „Na svatého Řehoře čáp letí přes moře, hloupý sedlák, který neoře.“

Te to zase lidová pranostika, která nabádala hospodáře k zahájení polních prací na jaře. Zkrátka čáp je u nás dobře zapsaný a patří k osobnostem z ptačího světa, které se u nás dobře zabydlely. Teď ještě aby nevysychaly mokřady, nezanikaly rybníky, aby bylo dost vysokých stromů a komínů a jiných vhodných výšin a abychom čáptům zpříjemnili ten letní pobyt, než se zase rozhodnou dát nám vale a vydat se přes hory, doly a moře do svých zimovišť na jihu Afriky.

„Mít bělostná křídla, tak letím s ním“ – zní poslední slova vzpomínané písničky. To by bylo cestování! Prostě – letem na křídlech světem. Tak šťastné odlety, a ještě šťastnější návraty k nám!

Z Vysočiny s fotografií Ivo Havlíka srdečně zdraví **Bohumila Sarnová**